

Upålitelige utbredelsesopplysninger

Knut Rognes

Michael Chinery: "Collins Guide to the Insects of Britain and Western Europe", Collins, London (1986), ble anmeldt av Jan Arne Stenløkk i *Insekt-Nytt 11*: 4, s. 18. Den norske utgaven har fått tittel "Gyldendals nye naturguider, Insekter" og ble utgitt i 1988 på Gyldendal Norsk Forlag. Albert Lillehammer er hovedredaktør og boken "er tilrettelagt for norske forhold av forskere som er eksperter på hver sin orden" (s. 4). Den ble anmeldt av Lars Ove Hansen i *Insekt-Nytt 13*: 3, s. 40. Jeg vil gjerne komme med ytterligere kommentarer til den norske utgaven.

Jeg slutter meg til de tidligere anmelderes meget positive omtaler. Det er sjelden insektbøker av så høy kvalitet kommer ut. Denne nye guide er en etterfølger av samme forfatters "A Field Guide to the Insects of Britain and Northern Europe" ("Insektleksikon" på norsk) og inneholder et vell av praktfulle fargeplansjer. Hva må det ikke ha kostet av tid og anstrengelse å lage dem! Arme kunstner(e), vedkommendes navn er ikke nevnt en eneste gang i den norske utgaven. Stor skam Gyldendal!

Dessverre er opplysningene om utbredelse i kapitlet Tovinger (Diptera) s. 190-217 upålitelige. Jeg forstår ikke hvilke prinsipper som har vært lagt til grunn for symbolbruken. La meg komme med noen utvalgte eksempler.

1. *Microchrysa polita* (Stratiomyidae) og *Rhagio scolopacea* (Rhagionidae) er begge oppført som sjeldne (åpen trekant) (s. 198).

Greve (1980, 1982, 1984) derimot angir f.eks. "common and widely distributed" for *M. polita*, og "vanlig overalt", også "over tregrensen" for *R. scolopacea*. Dette er også min erfaring. En kan knapt samle noe sted uten å finne *Rhagio scolopacea*.

2. Vannkleggen *Heptatoma pellucens* (Tabanidae) er gitt utbredessymbol "utbredt over hele landet" (svart trekant) (s. 200). Jeg har selv to eksemplarer, det ene fra Østerås (AK, Bærum), det andre fra Vrådal (TEI, Kviteseid). Kauri (1968) publiserte det første funn fra Norge (VE, Tjøme). Altså tre funn, alle fra Sørøst-Norge. I Sverige er den også kjent fra ytterst få funn. Der går den nord til Vb (64°N) (Forsslund 1951, Kauri 1968, Chvála, Lyneborg & Moucha 1972). En hvit trekant ("sjelden") hadde vært på sin plass.

3. *Haematopota crassicornis* (Tabanidae) oppgis også "over hele landet" selv om bare ett eksemplar (ON, Vestre Slidre: Einang) er tilforlåtelig bestemt (av Hans Kauri). I eldre litteratur er det publisert ett funn til, det er ikke revidert. Lyneborg & Chvála (1970) drøfter dette nordlige funn av "*crassicornis*" som de mener må være en mørk form av *H. pluvialis*. Chvála, Lyneborg & Moucha (1972) oppgir "all Scandinavian countries up to 60°-61°N". Hvit trekant ("sjelden") hadde også her vært på sin plass.

5. *Bombylius major* (Bombyliidae) oppføres i motsetning til *Heptatoma pellucens* med hvit trekant, altså "sjelden" (s. 200). Også overraskende. Den er overmåte vanlig i Rogaland tidlig på våren.

6. Grønn snylteflue *Gymnocheta viridis* (Tachinidae) har fått en svart trekant, altså med "utbredelse over hele landet" (s. 212). I virkeligheten kjennes den bare fra RY, VAY og AAY (coll. KR). Den er en tidlig vårtart.

7. *Dexia rustica* (Tachinidae) er også oppgitt som utbredt "over hele landet" (s. 212). Den er ikke kjent fra Norge i det hele tatt (Rognes 1986a).

8. *Tachina grossa* (Tachinidae) er oppgitt med "utbredelse over hele landet" (s. 212). Heller ikke riktig. Den er kjent kun fra sørlige del av Sør-Norge.

9. Gullflua *Lucilia caesar* (Calliphoridae) er oppgitt å forekomme over hele landet, altså svart trekant igjen (s. 214). Publiserte data (Rognes 1980) angir at den finnes nord til Steinkjer (NTI).

10. *Dasyphora cyanella* (Muscidae) finnes bare på kysten av Vestlandet (RY og HOY) (Rognes 1979), men har fått en svart trekant for "utbredelse over hele landet" (s. 214). Oppgis til og med å være levendefødende. Dette er feil. Den legger egg. Derfor er *cyanella* nå ført til slekten *Eudasyphora* sammen med en del nærstående også eggleggende arter (jfr. Rognes 1986b). De levendefødende artene er beholdt i *Dasyphora* slekten.

11. *Phaonia viarum* (Muscidae) oppgis også med svart trekant, altså "over hele landet" (s. 214). Faktisk er den kun funnet av Bidentkap i Vestfold (1 ♂ 2 ♀♀ VE) og nylig av Svein Svendsen ved Stangenes (1 ♂ VAY, Kristiansand, coll. KR).

12. *Musca autumnalis* (Muscidae) er også gitt utbredelse "over hele landet" (s. 216). Den er imidlertid ikke funnet lenger nord enn MR.Y. Den er vektor for nematoder som forårsaker sykdom hos storfe, så her er mangelen på påpasselighet ekstra beklagelig.

13. Reinens nesebrems (*Cephenemyia trompe*) (Oestridae) har fått "nordlig utbredelse" (s. 216). Jeg har funnet den svermenne på en fjelltopp 1510 moh noen km NNØ for Haukelisetet (TEI, Vinje: Vesle Nup). Hvorfor skulle den ikke følge reinen?

Det er uforståelig at nylig publiserte data ikke er tatt hensyn til. Hva publiserer vi ellers funn for, om ikke for at de iallfall skal innlemmes i oversiktsverker av denne typen?

Til slutt, hvorfor nevnes ikke *Dolichovespula loekena* og *D. omissa* blant sosiale stikkeveps (Hymenoptera, Vespidae) som forekommer i Norge, eller i det minste at totalantallet er 13 og ikke 11 (s. 242)? Førstefunnet av f.eks. *omissa* ble publisert allerede i 1980 (Rognes & Mohn 1980), og det er nå klarlagt at den har en vid utbredelse i landet (Løken 1987).

Litteratur:

- Chvála, M., Lyneborg, L. & Moucha, J. 1972. *The horse flies of Europe (Diptera, Tabanidae)*. Entomological Society of Copenhagen, Copenhagen.
- Forsslund, K.-H. 1951. Fynd av vattenbromsen, *Heptatoma pellucens* Fabr. (Dipt. Taban.). *Opusc. ent.* 16: 96.
- Greve, L. 1980. Notes on the distribution of some Norwegian Stratiomyidae (Diptera) species. *Fauna norv. Ser. B.* 27: 78.
- Greve, L. 1982. Norske ibisfluer - Familien Athericidae, norske snappefluer - Familien Rhagionidae, norske vindusfluer - familien Scenopinidae. *Norske insekttabeller 1*: 18s. Norsk Entomologisk Forening.
- Greve, L. 1984. Snappefluer (Rhagionidae) i Norge. *Fauna, Oslo 37*: 6-10.
- Kauri, H. 1968. Über die norwegischen Tabaniden (Diptera). *Norsk ent. Tidsskr.* 15: 63-64.
- Lyneborg, L. & Chvála, M. 1970. Revision of *Haematopota* Meig. in North Europe (Dipt. Tabanidae). With an appendix on the *hispanica*-group. *Ent. scand.* 1: 30-40.
- Løken, A. 1987. Stikkeveps. *Norske insekttabeller 11*: 22s. Norsk Entomologisk Forening.
- Rognes, K. 1979. Revision of Norwegian material

- of the genus *Dasyphora* Robineau-Desvoidy (Diptera, Muscidae) with new records of species and localities. *Fauna norv. Ser. B.* 26: 49-58.
- Rognes, K. 1980. The blow-fly genus *Lucilia* Robineau-Desvoidy (Diptera, Calliphoridae) in Norway. *Fauna norv. Ser. B.* 27: 39-52.
- Rognes, K. 1986a. A check-list of Norwegian Tachinidae (Diptera). *Fauna norv. Ser. B.* 33: 69-76.
- Rognes, K. 1986b. A check-list of Norwegian Muscidae (Diptera). *Fauna norv. Ser. B.* 33: 77-85.
- Rognes, K. & Mohn, K. 1980. *Pseudovespula omissa* (Bischoff, 1931) (Hym., Vespidae) recorded from Norway. *Fauna norv. Ser. B.* 28: 118.

Litteratur:

- Landin, B.-O. 1971. *Fältfauna/Insekter* 2:2. Stockholm.
- Løken, A. 1984. Scandinavian species of the genus *Psithyrus* Lepeletier (Hymenoptera: Apidae). *Ent. scand. Suppl.* 23: 1-45.
- Strand, E. 1898. Enumeratio hymenopterorum norvegicorum. *Ent. Tidskr.* 16: 71-112.
- Vikberg, V. 1986. A checklist of aculeate Hymenoptera of Finland (Hymenoptera, Apocrita Aculeata). *Notulae Entomol.* 66: 65-85.

Redaksjonen

Forfatterens adresse:

Knut Rognes
Stavanger Lærerhøgskole
Postboks 2521 Ullandhaug
4004 Stavanger

Vi benytter sjansen til å komme med enda et par rettelser til *Chinerys "Insekter"*:

Hymenoptera: Side 232. *Methocha ichneumonides* Latreille (Tiphidae) "Arten er ikke funnet i de nordiske land. SE." Med forbehold om at det kan ha blitt foretatt en artsoppspalting de siste par årene bør den siterte setningen strykes. Ifølge Landin (1971) og Vikberg (1986) er arten funnet i både Sverige og Finland. Strand (1898) nevner den også fra Norge.

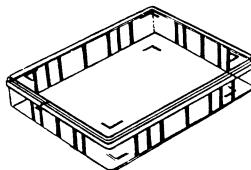
S. 252. Gjøkhumlen *Psithyrus barbutellus* (Kirby) (Apidae): Arten er markert med fylt trekant, d.v.s. "utbredt over hele landet". Ifølge Løken (1984) er arten ikke registrert i Norge.

Coleoptera: S. 273. I den venstre rammen som viser toprikket mariehøne med varianter står feil artsnavn. *Thea 22-punctata* skal selvfølgelig rettes til *Adalia bipunctata*.

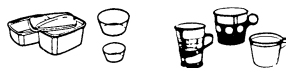

INSEKTKASSER I PLAST

A4 - A5 - A6 størrelse

Plastformer med lokk og
engangsservice

Hammerstorph a.s

POSTBOKS 23 HAUKE TO 1206 OSLO 12
Skausnaret 15 TLF. (02) 61 10 08 - 61 31 69

Telefax: 62 36 50